

PROGRAM PRAC RENOWACYJNYCH
przy stolarce okiennej i drzwiowej w pałacyku Hönigmann
w Kielcach ul. Kościuszki 6. (obecnie siedziba delegatury NIK-u)

OPRACOWANIE:
PRACOWNIA KONSERWACJI
DZIEŁ SZTUKI

Małgorzata Świeca-Dzierżak

25-640 Kielce, ul. Karbońska 3/1

NIP 865-143-88-07, Regon 260364284

tel. 504 252 753

Kielce, sierpień 2025 r.

mgr sztuki
Małgorzata Świeca-Dzierżak
Konservator Dział Sztuki

nr dyplomu 5654

Spis treści

I. Wstęp.....	4
II. Opis obiektu.....	4
III. Historia obiektu.....	5
IV. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.....	5-7
V. Program prac konserwatorskich	7
A) Wnioski i założenia konserwatorskie.....	7
B) Proponowane postępowanie konserwatorskie	8
VI. Dokumentacja fotograficzna.....	9-12

1. KARTA TYTUŁOWA.

A. Identyfikacja obiektu

Rodzaj: stolarka okienna i drzwiowa w Pałacyku Hönigmannna . Wszystkie drzwi zewnętrzne drewniane płycinowe, dwuskrzydłowe. Okna ościeżnicowe – prostokątne lub zakończone półokrągło.

Autor : obecne okna wykonane zostały przez firmę DOMED S.A, ul. Grodzka 9,31- 006 Kraków; wg Projekt zestawienie stolarki, opr. przez mgr inż. arch. W. Pieślaka 1998 r.

Technika : okna i drzwi – drewno, okna farba olejna biała. Okna typu EURO z dwoma klejonymi szybami z formą detalu przymyku. Drzwi elewacja zachodnia (od ul. Kościuszki) białe – farba olejna. Drzwi elewacja północna, południowa i zachodnia lakierobejca brązowa.

Rok powstania : pałacyk XIX w., stolarka okienna i drzwiowa **wymieniona w 1999 r.** podczas adaptacji i modernizacji budynku na siedzibę Banku Kredyt Bank P.B.I.S.A. O/ Kielce.

Wymiary i kształt: stolarka okienna w kształcie stojącego prostokąta (na parterze i I piętrze), leżącego prostokąta (okienka do piwnicy) oraz kwadratowe. Okna prostokątne z zakończeniem półokrągłym. Stolarka drzwiowa w kształcie stojącego prostokąta oraz stojącego prostokąta zakończona półokrągło.

Okna prostokątne: 42 szt.

Okna kwadratowe: 8 szt.

Okienka prostokątne do piwnicy: 9 szt.

Okna z łukiem półokrągłym: 15 szt.

Drzwi prostokątne: 4 szt.

Drzwi z łukiem półokrągłym: 7 szt.

Zestawienie stolarki okiennej i drzwiowej – załącznik nr1.

Miejsce przechowywania: Pałacyk Hönigmannna, ul Kościuszki 6

Inwestor: NIK ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa oddział w Kielcach

Numer rejestru zabytku: 345A z dn.09.09.2009 r.

I. Wstęp.

Przedmiotem niniejszego opracowania są prace renowacyjne przy stolarce okiennej i drzwiowej w budynku pałacyku Hönigmanna w Kielcach przy ul. Kościuszki 6, obecnie siedziby Najwyższej Izby Kontroli oddział w Kielcach.

Prace renowacyjne stolarki okiennej i drzwiowej są podyktowane kontynuacją prac budowlano-konserwatorskich zrealizowanych w 2024-25 roku. Przeprowadzono wówczas prace budowlane na elewacji pałacyku Hönigmanna. Wykonano kolorystykę budynku oraz przeprowadzono konserwację cennej sztukaterii. Kolejnym etapem poprawienia estetyki pałacyku będzie renowacja stolarki okiennej i drzwiowej poprzez uchronienie częściowo zdegradowanego drewna przed dalszym niszczeniem.

Celem niniejszego opracowania jest napisanie programu prac renowacyjnych przy drewnianej stolarce okiennej i drzwiowej i zaproponowanie metod naprawczych oraz materiałów do jego przeprowadzenia.

II. OPIS OBIEKTU

Pałacyk usytuowany jest na obrzeżach dawnej zabudowy śródmiejskiej Kielc (obecnie centrum). Stoi pośrodku działki u zbiegu ulic Kopernika i Kościuszki, sąsiadującej z placem Moniuszki i dużym parkingiem przylegającym do nieodległego, współczesnego budynku Kieleckiego Centrum Kultury. Teren otoczony jest murem - żeliwnym ogrodzeniem, do którego wschodniej części, dostawiono niewielki budynek (obecnie magazyn). Neoklasycyzycki obiekt ma plan zbliżony do rozczłonkowanego prostokąta z ryzalitami w narożach, przy czym do północno-wschodniego dostawiono prostokątne skrzydło. Jest on częściowo podpiwniczony, a jego bryła składa się z: parterowej części z wejściem głównym poprzedzonym tarasem, z ujmujących ją z ryzalitowanych dwukondygnacyjnych skrzydeł bocznych w układzie szczytowym oraz z parterowych sieni i portyku kolumnowego. Każda z wyodrębnionych części budynku nakryta jest dwuspadowym dachem. Pałacyk wzniesiono z cegły ceramicznej, na fundamentach z kamienia łamanego, z którego wykonano również ściany sklepionych cegłą piwnic, występują tu sklepienia kolebkowe i żaglaste. Na wyższych kondygnacjach pomieszczenia przekryte współczesnymi stropami ceramicznymi, w głównej sali parteru występuje żelbetowy strop kasetonowy. Wnętrza są dostosowane do działalności bankowej i wyposażone w elementy współczesne. Elewacje mają zróżnicowany wyraz architektoniczny, ale w ramach występującego tu stylu neoklasycyzyckiego; elewacje tylne posiadają skromny wystrój, są one niemalże gładkie, jedynym ich urozmaicheniem są gzymsy nad kondygnacyjne, narożne lizeny i gdzieś tam obramienia okien. Na tym tle wyróżnia się fasada frontowa (zachodnia - od ulicy Kościuszki), której centralna, parterowa część nawiązuje kształtem do łuku triumfalnego; podzielona została wtopionymi kolumnami tokańskimi, ma na osi wejścia prostokątne zwieńczenie. Na flankujących ją ryzalitach zwracają uwagę: ujmujące ich naroża pilastry tokańskie, obramienia okien, dekoracyjny ganek i znajdujące się na piętrze nisze, z częściowo zachowanymi popiersiami. Występują tu też dekoracje rzeźbiarskie w postaci płycin z girlandami, rozet, palmet i konsoli. Ponadto cennym elementem tej fasady są dekoracyjne żeliwne balkony i balustrada tarasu.

Stolarka okienna i drzwiowa w pałacyku Hönigmanna w Kielcach jest wykonana z drewna i pomalowana farbą olejną na kolor biały oraz brązowy (niektóre drzwi). Stolarka okienna i drzwiowa została wymieniona na nową drewnianą w historycznym wyglądzie w 1999 roku podczas prac remontowych elewacji.

III. HISTORIA OBIEKTU.

A. Na podstawie materiałów źródłowych.

Pałacyk Hönigmana przy ul. Kościuszki 6 (obecnie siedziba NIK) jest ważnym przykładem budownictwa mieszkalnego 2. połowie XIX wieku w ówczesnej guberni kieleckiej, nawiązujący w swej formie do architektury dworskiej.

Wykonano go zapewne według projektu Franciszka Ksawerego Kowalskiego - najwybitniejszego kieleckiego architekta tego okresu.

Pałacyk powstał prawdopodobnie w latach 1876-1880, zapewne według projektu budowniczego guberni kieleckiej Franciszka Ksawerego Kowalskiego. Inicjatorem budowy obiektu był Jan Hönigmann - kupiec kielecki, który po jej zakończeniu ofiarował go swej żonie Marii z domu Krauze. W rękach tej rodziny był do 1941 roku, kiedy to po śmierci ostatniego jej przedstawiciela Macieja przeszedł w ręce Sulimierskich. W czasie II wojny światowej został poważnie uszkodzony, po jej zakończeniu odbudowany, przekształcony na biura, sklepy i mieszkania. Od około 1948 roku właścicielem pałacyku był Związek Zawodowy Przemysłu Budowlanego i Ceramicznego. W kolejnych kilkunastu latach był wielokrotnie remontowany, co zubożyło jego wystrój rzeźbiarski i zakłóciło pierwotny układ przestrzenny pomieszczeń. W latach 60-tych XX wieku do północno-wschodniego ryzalitu dobudowano prostokątne skrzydło. W 1986 roku, miała miejsce konserwacja plastyki kamiennej i stiuków obiektu. Po zakupieniu go w 1997 roku przez osobę/firmę prywatną, przeprowadzono w latach 1999-2000 gruntowną modernizację z adaptacją zabytku na siedzibę banku. Wówczas między innymi ponownie konserwowano stiuki na fasadach, a także wymieniono stolarkę okienną, instalacje centralnego ogrzewania i elektryczną, a w części stolarkę drzwiową i balustrady. Ponadto naprawiono ogrodzenie budynku i uporządkowano jego otoczenie.

IV. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Przeprowadzone oględziny stolarki drzwiowej i okiennej w pałacyku Hönigmana w Kielcach pozwoliły na uchwycenie wielu uszkodzeń występujących przy oknach i drzwiach oraz szczegółową ocenę ich stanu zachowania.

Stan zachowania dostępnych okien i drzwi badano wizualnie od strony zewnętrznej i wewnętrznej po otwarciu skrzydeł okiennych oraz miejscowo – szczegółowo (bezpośrednio) metodami rzemieślniczymi nie niszczącymi substancji.

Stan zachowania niedostępnych okien badano tylko wizualnie od strony zewnętrznej i wewnętrznej. Stan techniczny i estetyczny drewnianych okien i drzwi w pałacyku jest niezadawalający i wymaga przeprowadzenia prac renowacyjnych w terminie możliwie najwcześniejszym. Przyczyny zniszczeń są złożone. Struktura drewna oraz warstwy zabezpieczające drewno uległy zniszczeniu pod wpływem zmian wilgotności i temperatury na zewnątrz budynku, działania owadów żerujących w drewnie, starzenia materiałów, uszkodzeń mechanicznych oraz czynników biologicznych.

Stan zachowania poszczególnych okien oraz drzwi jest zróżnicowany. Największe zniszczenia drewna oraz farby można zauważyć na zewnątrz obiektu. Uszkodzenia spowodowane są czynnikami atmosferycznymi. Od strony zewnętrznej okna i drzwi posiadają uszkodzenia spowodowane działaniem czynników atmosferycznych oraz upływem czasu. W swoich dolnych częściach zarówno drzwi jak i okna w większości z nich posiadają naruszone drewno, rozwarstwione z lokalnymi ubytkami. Warstwa białej farby olejnej straciła swoje właściwości i elastyczność w konsekwencji tworząc łuski, które w wielu miejscach odpadły odsłaniając drewno jeszcze bardziej narażone na deszcz i słońce. Lokalnie odsłonięte drewno stolarki drzwiowej i okiennej w konsekwencji rozsycha się, w wielu miejscach pęka i wykrusza się (drzwi wejściowe od str. zachodniej). brak zabezpieczenia powierzchni drewna prowadzi do stworzenia warunków sprzyjających rozwojowi mikroorganizmów, które doprowadziły do stopniowej degradacji stolarki drewnianej.

Fot. 1. Zły stan zachowania drewna w dolnych partiach drzwi wejściowych (strona zachodnia pałacyku). Widoczne osłabione drewno spowodowane zamakaniem wody deszczowej, złuszczenia warstwy farby.

Kolejnym czynnikiem, który negatywnie wpłynął na zły stan zachowania drewnianej stolarki są czynniki fizyko-chemiczne do których zaliczamy zmienne warunki atmosferyczne. Duże nasłonecznienie i wysuszanie drewna w okresie letnim oraz deszcze i śnieg w okresie zimowym wpłynęły na zły stan obiektu. Nadmierne pęcznienie i kurczenie się drewna doprowadziły do powstania szczelin, rozwarstwień i pęknięć wzdłuż włókien drewna. W wyniku działania promieni słonecznych drewno ulegało procesowi utleniania co spowodowało przebarwienia powierzchni drewna.

Parapety wewnętrzne marmurowe w dobrym stanie , zewnętrzne wykonane z blachy również w dobrym stanie.

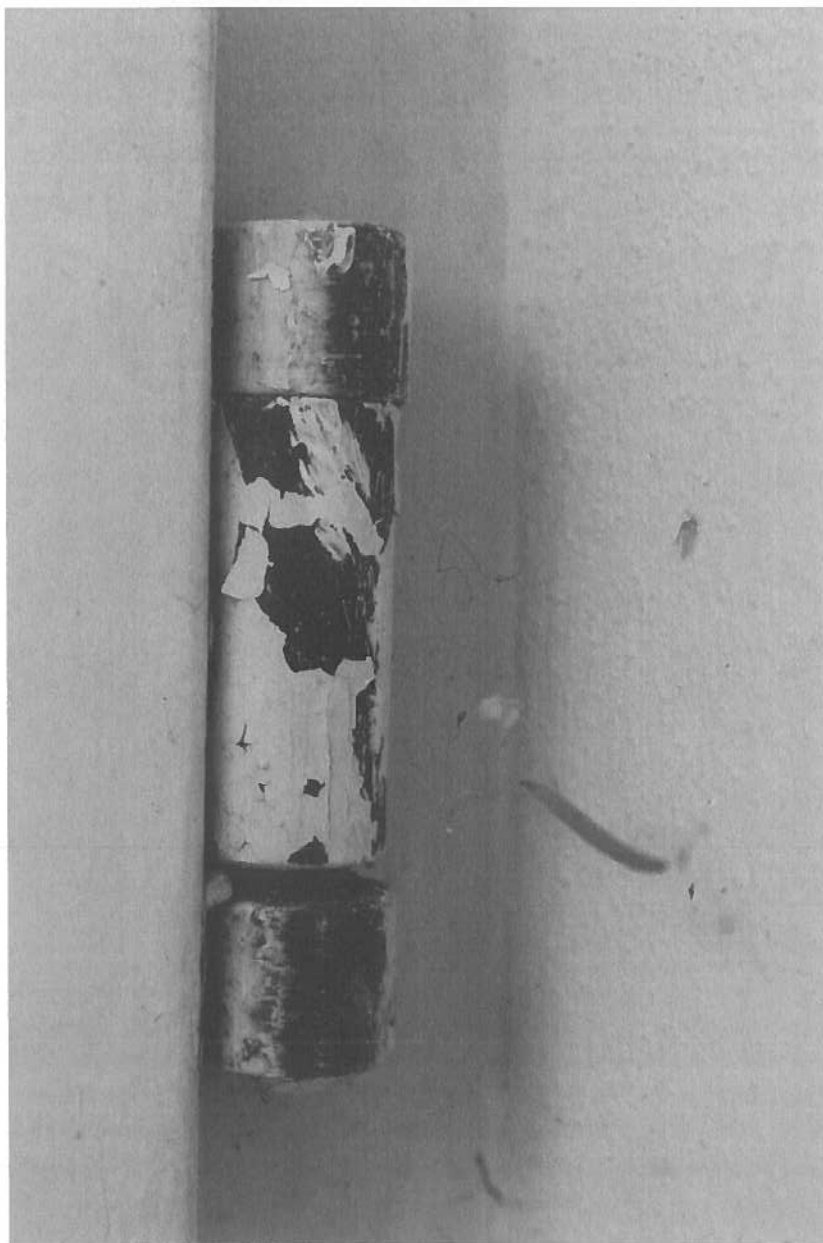
Fot. 2. Zły stan zachowania drewna w dolnych partiach okienka w podpiwniczeniu (strona północna pałacyku). Widoczne osłabione drewno spowodowane zamakaniem wody deszczowej, złuszczenia warstwy farby.

Drewniana stolarka posiada liczne uszkodzenia mechaniczne w postaci spękań, wykruszenia fragmentów drewna. Ponadto estetycznie stolarka wygląda źle i mocno kontrastuje z nowo odnowioną elewacją. Drewno jest mocno przybrudzone, powłoki farby złuszczone, odstają w formie daszków.

Fot.3. Zły stan zachowania drewna w oknach. Widoczne osłabione drewno spowodowane zamakaniem wody deszczowej, złuszczenia warstwy farby.

Metalowe zawiasy wykonane ze stali skorodowały i są nieestetyczne

Fot.4. Stan zachowania zawiasów. Widoczna korozja metalu i słaba przyczepność białej farby.

Mocowania szyb w stolarce okiennej i drzwiowej – kit uszczelniający stracił swoją funkcję, elastyczność oraz uszczelnienie kruszy się i wypada z pierwotnego miejsca.

Fot.5. zły stan zachowania uszczelnienia szyb. Widoczny kruszący się kit, który stracił elastyczność i przestał pełnić swoją funkcję

V. PROGRAM PRAC RENOWACYJNYCH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA

Zły stan zachowania stolarki okiennej i drzwiowej w pałacyku Hönigsmanna wymaga pilnych prac renowacyjnych, które polegać będą na przeprowadzeniu zabiegów technicznych oraz estetycznych. Biorąc pod uwagę wartość historyczną oraz walory artystyczne pałacyku celem prac będzie poprawienie stanu technicznego i estetycznego obiektu. Z uwagi na częściową degradację fragmentów drewnianych konieczne będzie flekowanie drewna, ewentualna wymiana fragmentów zdegradowanego drewna w celu przywrócenia wartości technicznych i estetycznych. Po wnikliwej ocenie stanu zachowania dopuszcza się ewentualną wymianę najbardziej zniszczonej stolarki okiennej i drzwiowej (argumentem za jest to, że została ona już wymieniona w 1999 roku i jest stosunkowo nowa). Należy zachować elementy dekoracyjne stolarki okiennej i drzwiowej.

Prace renowacyjne stolarki muszą objąć: wyeliminowanie biologicznych procesów destrukcji drewna, oczyszczenie z nawarstwień brudu, starych powłok malarskich i lakierniczych, impregnację wzmacniającą osłabioną strukturę drewna, uzupełnienie brakujących elementów, zabezpieczenie przed korozją biologiczną i ogniochronną, pomalowanie w istniejącej kolorystyce białą farbą oraz brązowej. Zakres prac renowacyjnych dla elementów nowych, dodanych w trakcie prac musi objąć: odwzorowanie oryginału z uwzględnieniem wszystkich detali, tak aby korespondowało z substancją zabytkową pałacu Hönigsmanna.

Wszelkie prace powinny być prowadzone pod nadzorem Konserwatora Dziej Sztuki zgodnie z zatwierdzonym programem prac .

B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE RENOWACYJNE.

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu przed rozpoczęciem prac oraz w trakcie ich trwania.
2. Wytypowanie do usunięcia fragmentów zniszczonych i zagrzybionych elementów nienadających się do naprawy.
3. Demontaż okien i drzwi do prac renowacyjnych. Zabezpieczenie otworów okiennych i drzwiowych na czas wykonywanych prac.
Przewiduje się prowadzenie prac jednocześnie w pracowni i na miejscu w pałacyku.
4. Zabezpieczenie oszkleń przed pracami renowacyjnymi oraz usunięcie kruszących się kitów z mocowania szyb w oknach i drzwiach. Oczyszczenie z zabrudzeń powierzchniowych szklanych elementów okien. Sprawdzenie trwałości mocowań poszczególnych elementów szklanych i ich ewentualne wzmocnienie.
5. Usunięcie z drewna nawarstwień łuszczącej się farby, metodą mechaniczną (drobnoziarnisty papier ścierny tak aby nie uszkodzić drewna) oraz chemiczną przy zastosowaniu preparatów do usuwania powłok olejnych malarskich np. Deck 1000, Skalpex NW lub równoważnych.
6. Wykonanie dezynfekcji drewna np. Altax produkt grzybobójczy - zwalczający grzyby domowe i pleśniowe.

7. W przypadku stwierdzenia głębokiej degradacji biologicznej drewna należy usunąć materię zniszczoną. Wszelkie elementy nie nadające się do naprawy należy wymienić na nowe lub wykonanie rekonstrukcji brakujących elementów, uzupełnienie ubytków drewna. Uzupełnienie dużych ubytków drewna metodą flekowania. Zniszczone części elementów drewna należy wyciąć i uzupełnić fragmentem nowego drewna - sezonowanego tego samego gatunku co oryginał, odpowiednio dobranego pod względem usłojenia i uprzednio zabezpieczonego (impregnacja biologiczna).
8. Sklejenie popękanych i rozeschniętych elementów klejem poliuretanowym.
9. Uzupełnienie małych ubytków metodą kitowania. Zastosowanie np. żywicy epoksydowej z trocinami, żywicy poliuretanowej z trocinami w postaci fabrycznego produktu – Remmers PU-Holzersatzmasse Set lub żywicy akrylowej Paraloid B-72 w ksylenie zmieszanej z trocinami i pyłem drzewnym lub araldit zmieszany z pyłem drzewnym lub równoważnych.
10. Wykonanie prób kolorystycznych w odcieniu bieli i pomalowanie oczyszczonej stolarki drzwiowej i okiennej w kolorystyce bieli. Stolarka drzwiowa w kolorze brązowym pomalowana zostanie lakierobejcą. Powierzchnia malatury matowa lub półmatowa wstępnie proponowane farby krzemianowe np. Keim Lignosil lub syntetyczne rozpuszczalnikowe np. Remmers Fenster-&Turenlasur).
11. Oczyszczenie zawiasów i pomalowanie ich farbą chroniącą metal (farby antykorozyjne)
12. Ponowny montaż stolarki okiennej i drzwiowej w pierwotnym miejscu ekspozycji.
13. Wykonanie fotografii i dokumentacji powykonawczej prac.

PRACOWNIA KONSERWACJI
DZIEŁ SZTUKI

Małgorzata Świeca-Dzierżak
25-640 Kielce, ul. Karbońska 3/1
NIP 865-143-88-07, Regon 260364284
tel. 504 252 753

mgr sztuki
Małgorzata Świeca-Dzierżak
Konservator Dział Sztuki

nr dyplomu 5654

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja zachodnia z dwoma ryzalitami . 2025r.

Fot. 2. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja zachodnia . 2025r.

Fot. 3. Pałac Hönigsmanna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja zachodnia- widok na drzwi wejściowe i okna . 2025r.

Fot. 4. Pałac Hönigsmanna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja południowa- widok na drzwi wejściowe i okna usytuowane na dwóch kondygnacjach. 2025r.

Fot. 5. *Pałac Hönigsmanna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja południowa widok na okno usytuowane na parterze. 2025 r.*

Fot. 6. Pałac Hönigmannna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja południowa widok na drzwi. 2025 r.

Fot. 7. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja wschodnia oraz południowa- 2025 r.

Fot. 8. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja wschodnia widok na balkon. 2025 r.

Fot. 9. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja wschodnia widok na okna i drzwi usytuowane na górnej kondygnacjach oraz wejściu tylnym. 2025 r.

Fot. 10. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja północna widok na okna usytuowane na górnej i dolnej kondygnacjach. 2025 r.

Fot. 11. Pałac Hönigmann, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja północna widok na okno do piwnicy. 2025 r.

Fot. 12. Pałac Höningmanna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja północna widok na drzwi. 2025 r.

Fot. 13. Palac Hönigsmanna, ul. Kościuszki 6, Kielce. Siedziba NIK, oddział w Kielcach, elewacja północna widok na drzwi do kotłowni. 2025 r.